

Περιεχόμενα

1. Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας και η έναρξη της εικονομαχίας	2
2. Το φεουδαρχικό συμβόλαιο.....	2
3. Ο πάπας κηρύσσει τη Σταυροφορία.....	3
4. Ο τέλειος "καθολικός" άνθρωπος	4

1. Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας και η έναρξη της εικονομαχίας

Τον ίδιο χρόνο (726), το καλοκαίρι, ανέβρασε η θάλασσα και σαν από καμίνι σηκώθηκε ατμός από το βυθό ανάμεσα στη Θήρα και τη Θηρασία. Αυτό κράτησε κάμποσες μέρες. Στο μέσο αυτό της φοβερής φωτιάς σχηματίστηκε ένα νέο νησί που συνενώθηκε με το νησί Ιερά. Όπως η Θήρα και η Θηρασία, έτσι και το νεοσχημάτιστο νησί όφειλε τη γένεσή του στην έκρηξη του ηφαιστείου και δημιουργήθηκε στη διάρκεια της βασιλείας του αντίχριστου Λέοντος. Ο αυτοκράτορας εξήγησε αυτό το σημάδι της θείας οργής εναντίον του με τρόπο ευνοϊκό για τον εαυτό του και σήκωσε ακόμη πιο αναίσχυντο πόλεμο εναντίον των αγίων και σεπτών εικόνων. Και ο λαός της Βασιλεύουσας εξαιτίας της απέραντης λύπης του για τις καινοφανείς διδασκαλίες προσπάθησε να επιτεθεί και να σκοτώσει τους στρατιώτες του αυτοκράτορα που καθαίρεσαν την εικόνα του Χριστού στη Χαλκή Πύλη. Και τότε πολλοί από αυτούς τιμωρήθηκαν για την ευσέβειά τους με ακρωτηριασμούς, μαστιγώσεις, εξορίες και πρόστιμα και ιδιαίτερα οι αριστοκράτες και επιφανείς.

Θεοφάνης, Χρονογραφία, έκδ. C. de Boor, τόμ. 1, Λειψία 1883, 404-405

Αίτια και αφορμή για την Εικονομαχία

Μελετώ:

Η εικονομαχία δεν μπορεί να θεωρηθεί καρπός της βούλησης ενός ή δύο αυτοκρατόρων με ιδιότυπες θρησκευτικές ιδέες. Ιδεολογική βάση του κινήματος αυτού υπήρξαν οι **ανεικονικές αντιλήψεις*** των κατοίκων των ανατολικών επαρχιών, οι οποίες στηρίζονταν στο επιχείρημα ότι η απεικόνιση του θείου με ανθρώπινη μορφή δεν συμβιβάζεται με τον χαρακτήρα του Χριστιανισμού ως καθαρά πνευματικής θρησκείας. Εξάλλου, οι υπερβολές της λατρείας των εικόνων και των λειψάνων, μιας λατρείας που άγγιζε τα όρια της δεισιδαιμονίας ανάμεσα στο λαό, ιδιαίτερα στις ευρωπαϊκές επαρχίες, προκαλούσαν σοβαρές αντιδράσεις. Ωστόσο η σωτηρία της Αυτοκρατορίας εξαρτιόταν ολοκληρωτικά από τους αγροτικούς πληθυσμούς της Μ. Ασίας που υπηρετούσαν στους θεματικούς στρατούς και απέρριπταν την ιδέα της αναπαράστασης του θείου. Η εικονομαχική πολιτική ήταν η μόνη που θα μπορούσε να συμφιλιώσει την κεντρική εξουσία με τους πληθυσμούς αυτούς και την πολιτική αυτή αποφάσισαν να εφαρμόσουν οι αυτοκράτορες της δυναστείας των Ισαύρων.

β. Έναρξη της εικονομαχίας

Την αφορμή για την έναρξη της εικονομαχίας φαίνεται ότι έδωσε ένας καταστροφικός σεισμός που είχε επίκεντρο το θαλάσσιο χώρο μεταξύ Θήρας και Θηρασίας (726). Ο σεισμός ερμηνεύτηκε ως εκδήλωση θείας οργής, διότι, τάχα, η λατρεία των εικόνων αποτελούσε εκδήλωση ειδωλολατρίας στο χώρο της Εκκλησίας. Το 726 ο Λέων Γ' εξαπέλυσε την πρώτη επίθεσή του κατά των εικόνων. Με διαταγή του ο στρατός απομάκρυνε από τη Χαλκή Πύλη των ανακτόρων μια εικόνα του Χριστού. Το οργισμένο πλήθος αντέδρασε και ξέσπασαν οδομαχίες. Η αντίδραση κατά της εικονομαχικής πολιτικής απλώθηκε από την πρωτεύουσα στο Θέμα Ελλάδος (σημερινή ανατολική Στερεά Ελλάδα). Ο θεματικός στόλος κινήθηκε εναντίον του Λέοντος, αλλά κατατροπώθηκε κοντά στον Ελλήσποντο.

Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα φαίνεται ότι εκδόθηκε το έτος 730 και προέβλεπε καταστροφή των εικόνων και διώξεις κατά των εικονοφίλων. Οι διώξεις αυτές πήραν στην πράξη διάφορες μορφές: βασανιστήρια, εξορίες, δημεύσεις περιουσιών.

Το διάταγμα βρήκε αντίθετη την εκκλησία της Ρώμης. Ο πάπας, δυσαρεστημένος, στράφηκε αργότερα προς τους Φράγκους και συνδέθηκε στενά με τους ηγεμόνες τους. Έτσι η εικονομαχία είχε αρνητικές συνέπειες για τις σχέσεις της Αυτοκρατορίας με τη Δύση.

2. Το φεουδαρχικό συμβόλαιο

Στα μέσα του Απριλίου, μια Πέμπτη (του έτους 1127) δόθηκε όρκος υποταγής στον κόμη της Φλάνδρας, ως έκφραση σεβασμού και πίστης, με την τάξη που θα ιστορήσουμε στη συνέχεια. Πρώτα έκαναν όρκο έτσι: ο κόμης ρωτούσε τον μέλλοντα υποτελή αν θέλει ανεπιφύλακτα να γίνει ακόλουθος του και εκείνος απαντούσε "θέλω". Έστερα αδελφώνονταν μ' έναν ασπασμό ενώ ο υποτελής είχε βάλει τα χέρια του στα χέρια του κόμη. Σ' ένα δεύτερο στάδιο ο υποτελής έταζε αφοσίωση στον τελετάρχη του κόμη μ' αυτά τα λόγια: "Ορκίζομαι στην πίστη μου ότι από αυτή τη στιγμή θα είμαι πιστός στον κόμη Γουλιέλμο και θα κρατήσω τον όρκο μου σε κάθε περίπτωση, με καλή πίστη και χωρίς δόλο". Σ' ένα τρίτο στάδιο ο υποτελής ορκιζόταν το ίδιο στα ιερά λείψανα των αγίων. Μετά το μέρος αυτό της τελετής ο κόμης με τη ράβδο, που κρατούσε στα χέρια του, έκανε τη βεβαίωση της περιβολής του αξιώματος σε όλους εκείνους που έταξαν σ' αυτόν πίστη και σεβασμό και πήραν όρκο, με τον τρόπο που ιστορήσαμε.

Απόσπασμα από το έργο του χρονογράφου Galbert de Bruges, Ιστορία του φόνου του Καρόλου του Καλού, κόμη της Φλάνδρας.

Τι ήταν η τελετή της περιβολής, γιατί γινόταν; Πόσα και ποια στάδια περιλάμβανε η 'τελετή της περιβολής'; Συμβουλευτείτε το σχετικό παράθεμα .

Μελετώ:

α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη

Η κοινωνία του Φραγκικού Κράτους ήταν μια κοινωνία κυρίως αγροτική. Τη μεγάλη μάζα του πληθυσμού αποτελούσαν οι αγρότες. Οι συνθήκες ανασφάλειας που κυριαρχούσαν την εποχή των Μεροβιγγείων στην Ευρώπη οδήγησαν τους αδύναμους να αναζητήσουν την προστασία των ισχυρών, δηλαδή των αρχόντων.

Έτσι οι διάφορες κοινωνικές ομάδες συνδέθηκαν μεταξύ τους με δεσμούς εξάρτησης. Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες παραχωρούσαν σε άλλους ευνοούμενους υποτελείς τους (βασάλους) εκτάσεις γης, για τις οποίες απαιτούσαν ως αντάλλαγμα πίστη, υποτέλεια και διάφορες υπηρεσίες, ενώ ανέλαβαν την υποχρέωση να τους παρέχουν προστασία και κάθε είδους βοήθεια. Η γη που παραχωρούνταν ονομαζόταν φέουδο και από τη λέξη αυτή ολόκληρη η ευρωπαϊκή μεσαιωνική κοινωνία αποκλήθηκε φεουδαρχική και οι άρχοντές της φεουδάρχες. Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ως υποτελούς ενός άλλου ισχυρότερου άρχοντα γινόταν με τη λεγόμενη **τελετή της περιβολής**. Η παραμέληση των υποχρεώσεων εκ μέρους των υποτελών συνεπαγόταν την αφαίρεση του φέουδου.

3. Ο πάπας κηρύσσει τη Σταυροφορία

Γενναιότατοι στρατιώτες... Μην αφήνετε να σας κρατήσει στην πατρίδα ούτε η ιδιοκτησία ούτε η οικογενειακή φροντίδα. Γιατί αυτή η χώρα, που περιβάλλεται από όλες τις μεριές από θάλασσα και οροσειρές, είναι υπερπλήρης από σας. Δεν της περισσεύουν τα πλούτη. Μόλις και μεταβίας μπορεί να θρέψει αυτούς που την καλλιεργούν. Γι' αυτό αλληλοτρώγεστε και σπαράζετε μεταξύ σας. Πάντε πια τις εχθρότητες, ας σταματήσουν οι διαφωνίες κι ας πάρουν τέλος οι πόλεμοι μεταξύ σας αφήστε κάθε μίσος και διχογνωμία να κοιμηθούν. Πάρτε το δρόμο για τους Αγίους Τόπους, ελευθερώστε αυτή τη γη από το γένος του Διαβόλου και υποτάξτε τη σε σας. Η βασιλική πόλη (Ιερουσαλήμ)... είναι τώρα αιχμάλωτη από τους εχθρούς της και έχει υποφέρει τόσο...ώστε να έχει καταργηθεί η λατρεία...Γι' αυτό το λόγο αναλάβετε αυτό το ταξίδι για την άφεση των αμαρτιών σας και εξασφαλίστε την αθάνατη δόξα του Βασιλείου των Ουρανών".

Από το έργο του ιστορικού Γουλιέλμου από την Τύρο Historia rerum in partibus transmarinis gestarum, στο: Select Documents of European History, έκδ. Laffan, Νέα Υόρκη 1929, 55-56.

Ποια τα αίτια των σταυροφοριών;

Μελετώ:

α. Οι αιτίες

Η ιδέα των Σταυροφοριών που γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του 11ου αι., προήλθε από το συνδυασμό δύο παραγόντων: της αναβίωσης της αρχαίας παράδοσης των προσκυνημάτων στους Αγίους Τόπους στη διάρκεια του 10ου αι. και της έντονης φημολογίας, που αναπτύχθηκε στη Δύση από το τέλος της χιλιετίας, για ωμότητες σε βάρος των προσκυνητών από την πλευρά των Αράβων και των Τούρκων. Οι τελευταίοι, κύριοι της Βαγδάτης και προστάτες των Χαλιφών ήδη από το 1055, κατέκτησαν τη Συρία και κυρίευσαν τα Ιεροσόλυμα. Οι δυτικοί χρονογράφοι του 12ου αι. αναφέρουν το φανατισμό των Τούρκων ως κύρια αιτία των Σταυροφοριών. Όμως η άποψη αυτή δεν επιβεβαιώνεται από την ιστορική έρευνα. Η πρωτοβουλία προήλθε από τους πάπες, οι οποίοι είχαν ήδη προσδώσει χαρακτήρα ιερού πολέμου στην επιχείρηση ανάκτησης (Reconquista) των χριστιανικών εδαφών της Ισπανίας από τους Άραβες.

Στην πραγματικότητα η ιδέα της σταυροφορίας, η οποία, κατά την επικρατέστερη άποψη, ήταν ξένη στο Βυζάντιο, προσέφερε στον παπισμό την ευκαιρία να ενισχύσει τη θέση του έναντι των γερμανών ηγεμόνων και ιδιαίτερα του Ερρίκου του Δ'. Οι πάπες, στον αγώνα τους κατά του Ερρίκου Δ', επιδίωκαν την υποστήριξη των βυζαντινών αυτοκρατόρων. Από την πλευρά του ο Αλέξιος Α', στα δύσκολα χρόνια του πολέμου με τους Πατζινάκες και τους Κομάνους, είχε προσπαθήσει να στρατολογήσει μισθοφόρους στη Δύση. Από τον πάπα όμως ο Αλέξιος ανέμενε μισθοφόρους, όχι σταυροφόρους. Επί πλέον, οι σταυροφόροι εμφανίστηκαν μπροστά στην Κωνσταντινούπολη σε μία εποχή που ο Αλέξιος είχε απαλλαγεί από τους κινδύνους και ετοιμαζόταν να εκστρατεύσει στην Ανατολή. Για το λόγο αυτό έγιναν δεκτοί με δυσπιστία.

Το Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ουρβανός Β' κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία. Σύμφωνα με μεταγενέστερους χρονογράφους, οι οποίοι μας δίνουν βέβαια τη γενική ιδέα και όχι το ακριβές περιεχόμενο του λόγου, ο πάπας κάλεσε τους πιστούς σε ιερό πόλεμο κατά των Αράβων για την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων και έκλεισε το λόγο του με το σύνθημα: «Ο Θεός το θέλει».

4. Ο τέλειος "καθολικός" άνθρωπος

Θέλω τον αυλικό ευγενή, πνευματώδη, ευφυή και χαριτωμένο. Εκτιμώ ότι το πραγματικό επάγγελμα του αυλικού πρέπει να είναι αυτό της ενασχόλησης με τα όπλα. Πρέπει να είναι δυνατός και φοβερός ενώπιον των εχθρών,, αλλά σε όλες τις άλλες περιπτώσεις πρέπει να είναι άνθρωπος, μετρημένος και σοβαρός.

Θέλω να γνωρίζει όχι μόνον τα λατινικά αλλά και τα ελληνικά, να γνωρίζει να γράφει σε στίχους και σε πεζό. Θα ήθελα επίσης να γνωρίζει πολλές ξένες γλώσσες.

Θα έπρεπε εξίσου να γνωρίζει να κολυμπά, να αθλείται στο τρέξιμο και τη λιθοβολία.. Η μόρφωσή του θα μου φαινόταν ανεπαρκής, αν δεν είχε γνώσεις μουσικής Baldassar Castiglione, Ο αυλικός, 1528

Να αναφέρετε ποιον θεωρούσε ως ιδανικό τύπο ανθρώπου η Αναγέννηση και να τον περιγράψετε. Αξιοποιήστε και το σχετικό παράθεμα.

Μελετώ:

Το πνεύμα των ανθρώπων απελευθερώνεται τώρα (15ος-16ος αι.) από τη μονομέρεια της θρησκευτικής μεσαιωνικής σκέψης και γίνεται πιο φιλελεύθερο, δημιουργικό και ερευνητικό. Ο αναγεννησιακός άνθρωπος εμπνέεται από τον αρχαίο κόσμο, στόχος του όμως είναι το μέλλον. Οι επαναστατικές του επινοήσεις σε όλους τους τομείς της επιστήμης, της τέχνης και της λογοτεχνίας εισάγουν πανηγυρικά την Ευρώπη στην περιπέτεια του νεότερου πολιτισμού της

Ο 'καθολικός άνθρωπος'

Οι φορείς του ανθρωπισμού είναι βαθιά θρησκευόμενοι, επιζητούν όμως την αληθινή πίστη και τοποθετούν τον άνθρωπο στο κέντρο του κόσμου. Γι αυτό η προσωπικότητά του πρέπει να είναι πολύπλευρη και να χαρακτηρίζεται από την αγάπη για δημιουργική και δραστήρια ζωή, καθώς και από την πίστη στις δυνάμεις του ανθρώπου, σωματικές και πνευματικές. Ο άνθρωπος αισθάνεται πλέον ελεύθερος και έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη για τη διαμόρφωση του κόσμου του. Οι ανθρωπιστές οραματίζονται να διαμορφώσουν ένα νέο τύπο ανθρώπου, τον **καθολικό άνθρωπο** (homo univorsalis), δημιουργό του πολιτισμού του και υπεύθυνο για τη μοίρα του.